DEÁK FERENC
MAGYAR NYELVI ÉS SZÖVEGÉRTÉSI VERSENY

6. évfolyam

2024. november 12.

KÓDSZÁM:

Kedves Hatodikas!

2025-ben Jókai-emlékévet ünneplünk: 1825-ben, 200 éve született Jókai Mór. A magyar irodalom egyik leglegendásabb és legkiemelkedőbb alakja.

Figyelmesen olvasd végig a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Jókai Mór: A lélekidomár

A karácsonyfa alatt (részlet)

„A karácsonyest is elérkezett, a gyermekek örömünnepe. Sok vágy, öröm, kedves meglepetés éri az embert az életben; de azzal az áldott izgalommal egy sem ér föl, amit gyermekkorunkban a Jézuska jövetele hozott.

Godiva földszinti szállást kapott Münchenben, ahol a festőszoba mellett mindjárt egy hálókamrácska is volt, amiben alhatott, nem kellett hosszú utat tennie hazulról az atelier[1]-ig. Festői célból igen alkalmas hely volt. Nagy ablak, keresztfa nélkül, mely kertre nyílt, és északnak fordulva jó világítást adott; hanem lakályosság szempontjából annál rosszabb. A földszintes szoba falai nyirkosak, padlata hideg, s a nagy ablak miatt a szoba, amint a vaskályhában kialudt a tűz, egyszerre jégveremmé lett. Annálfogva a falakat meg a padlót mind pokrócokkal kellett betakarni, s az ablak rámáját ruggyanta[2] csövekkel leszorítani.

Godiva otthon töltötte a karácsonyestét. Ismeretségeket nem keresett még. Tanárának a neje ugyan meghívta magához; de ő valami ürügyet keresett, hogy ne fogadja el a meghívást.

Gyalog a nagy hóban elegáns társaságba menni nem lehet; s a droschke[3] sokba kerül. – A pénzzel pedig nagyon gazdálkodni kell, mert fogytán jár. Eleinte nagyon könnyen költöttek; sokat kellett beszerezni: festékeket, festőállványt, pódiumot, fűtőszereket, lámpást, teafőzőt, spanyolfalat, tükröt, tányért, evőeszközt, vizeskancsót és egy becsületes karosszéket, amiben meg lehet pihenni a munka után. Az ember csak akkor tudja meg, mikor megpróbálta, hogy milyen nagy *luxussal* jár a *szegénység*.

A házmester szolgálta ki mérsékelt havidíjért; de fűteni és a ruháit kitisztogatni meg edényt elmosogatni, bizony magának kellett.

Még így is sok pénz fogyott el, pedig a legolcsóbb kocsmából hordatta az ételt; este csak teázott. S ha egyszer egy jó napot akart magának csinálni, akkor rántott levest főzött, habart tésztával, amit úgy hínak nálunk, hogy „koldus leves”. Nagyon jó az!

---

[1] Atelier jelentése: műterem, műhely.
[2] Ruggyanta jelentése: gumi. Elavult szó.
[3] Droschke jelentése: bérkocsi.

Karácsony estére valami extra készült. Pirítós kenyér, parizerrel. Otthon biz ezt a favágók eszik. De ha azoknak jólesik!
Vendége is volt hozzá. A kedvenc modellje. A házmester négyesztendős leánya, a kis Rieke, aki az ő rajzaihoz pozírozni szokott, naponkint tíz pfenningért.
Godiva a kisgyermek örömére karácsonyfát is csinált: az is eredeti gondolat volt. Egy lombos fenyőfa a tél mezején, ágai tépett vattával beborítva, mintha hó nyomná le, s azokról üveggyöngyökből jégcsapok csüggnek alá; lefesteni való csendélet. – A kis Riekét természetesen jobban érdeklik a cukorangyalkák és az ezüstfonálon csüggő datolyák. Egyre azt kérdi, hogy mikor lesz szabad azokat a fáról leszedni. Addig is meg kell elégednie azzal a piros fejkötővel, amit a Jézuska hozott neki.
Godiva elmélázva ül a karácsonyfa előtt. Viaszgyertyácskák helyett az egyetlen petróleumlámpa vet arra világosságot, de az is festői ötlettel – hótakarta gunyhónak dekorálva.
Végiggondol azon a húsz karácsonyfán, amit életében látott. Elkezdve a másodikon (az elsőre nem emlékezett), amikor egy jóságos anyai arc szorítá az övét magához. Még most is emlékezik arra, hogy az ő arca hideg volt, az anyjáé pedig forró.
És a legutolsó karácsonyfa. A tavalyi!
[...] Aztán szétnyílt az étterem szárnyajtaja:
„Madame est servie."
Igenis! A házmester meghozta papírba takarva a négy szelet parizer-hurkát meg a két darab rozskenyeret.
– No, kicsikém, hát mármost pirítsuk meg a kenyeret.
Godiva odaszökött a kályhához, kinyitva annak az ajtaját, s a parázsnál elkezdte megpirítani a hosszú nyelű villára szúrt kenyérszeletet.
– Egy úr kérdezősködik Schalkaug kisasszony után odakinn – mondá a házmester.
– Valamilyen művész?
– Nem. Igen tisztességes ember; – macskaprémes bundája van.
– Hát bejöhet; csak vendég ne legyen: mert nincs több két tányérunknál.
A házmester bebocsátotta az idegen urat. Godiva majd kiejtette a láttára a kezéből a kenyérszeletet vasvillástul. Lándory volt – a Jézuska küldöttje…
– Ah! Lándory úr! – kiálta fel meglepetten, felszökve térdeiről [...] – Hát hogy kerül ön ide?
Azzal eléje sietett, kezet szorítani vele.
– Párizsba van utam. Rosszul választottam a vonatot. Itt tudtam meg, hogy az este kilenckor érkezők csak éjfél után két órakor mehetnek tovább Strasbourg felé. Azt gondoltam, hogy ezalatt felkeresem önt, s itt töltök egypár órát.
– Hanem akkor ön nagyon szűken fog kijönni; mert nekünk igen sovány vacsoránk lesz, s máris ketten vagyunk hozzá.
– Óh, annyira meggondolatlan nem vagyok. A pályafő restauratiójában[4] összeszedtem a táskámba, ami csak kapható volt; ma nagy lakomát fogunk csapni.
S azzal kinyitva a táskáját, egyenkint lámpafényre hozá a sok drágaságot, amely a bajor főváros büszkeségét képezi: a füstölt libamellet, a pompás weiszwurstot[5]; töredékét egy baumkuchennek[6];

[4] Restauratió jelentése (régies): (vasúti) vendéglő.
[5] Wurst (német) jelentése: kolbász.
[6] Baumkuchen (német) jelentése: kürtöskalács.

gorgonzolát; bécsi Kaisersemmelt[7], narancsokat, sőt még egy palack Sektet[8] is. Azok mind helyet foglaltak a behavazott kunyhó előtt.
A kis Rieke tapsolt örömében.
– Ez lesz aztán a karácsony! [...]”

(Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Jokai-jokai-mor-osszes-muvei-1/a-lelekidomar-31E1D/a-karacsonyfa-alatt-32125/)

Szövegértési feladatok (40 pont)

1. A szöveg alapján válaszolj az alábbi kérdésekre!

– Mi okoz a gyermekkorunkban áldott izgalmat?

……

– Miért kellett a falakat és a padlót pokrócokkal betakarni? Írj 2 példát!

……

……

– Mi volt az oka annak, hogy Godiva otthon töltötte a karácsony estét, és nem ment társaságba? A szöveg 3 dolgot is említ, mindegyikre térj ki!

……

……

– Mit jelent a „koldus leves”?

……

– Godiva karácsonyfát készített a kislány örömére. Hogyan nézett ki?

……

– Hogy kötött ki Lándory úr Godivánál Párizs helyett? Válaszodat 1-2 mondatban fejtsd ki!

……

……

……

pont	15 pont

2. Döntsd el a szöveg alapján, hogy igazak-e az alábbi állítások!
Karikázd be a helyes választ! Amelyik hamis, javítsd ki úgy, hogy igaz legyen!

1. Godiva szállásának déli ablaka jó világítást adott. Igaz / Hamis

javítás: …..……

[7] Kaisersemmel (német) jelentése: császárzsemle.
[8] Sekt (német) jelentése: pezsgő.

2. A kis Rieke a házmester négyéves lánya. Igaz / Hamis

javítás: …..……

3. Lándory úr hozott ajándékba egy üveg bort is a gazdag vacsorához. Igaz / Hamis

javítás: …..……

pont	5 pont

3. Mit jelentenek a következő szavak a szövegben?

pozírozni:……..

ürügy:.……..…..……..

elmélázva: ……..……..

bebocsátotta:……...…….

pályafő:……...…….……

pont	5 pont

4. A karácsonyi történetben bepillantást nyerhetsz a szegénység és a gazdagság közti ellentétbe. Hogyan valósul meg a szövegben? Min keresztül szemlélteti a különbségeket? Válaszodban 1-1 mondatban térj ki a szöveg alapján arra, hogy mi az előnye és mi a hátránya a szegényebb és a gazdagabb életnek.

…..……

…..……

…..……

…..……

…..……

pont	4 pont

5. Számozással állítsd időrendbe az alábbi eseményeket a szöveg alapján!

___ A házmester felszolgálta a vacsorát.
___ Nagy lakomát csaptak az ajándékba kapott sok finomsággal.
___ Godiva karácsonyfát készített Rieke örömére.
___ Vendég érkezett Godiváékhoz, Lándory úr személyében.
___ Godiva ürügyet keresett, hogy otthon tölthesse a karácsonyestét.

pont	5 pont

6. Mit gondolsz, mit jelent a szövegben előforduló *„nagy luxussal jár a szegénység”* kifejezés? Fogalmazd meg a saját szavaiddal 1-2 mondatban!

…..……..…….

……..……

pont	1 pont

7. A szöveg alapján párosítsd a képeket a megadott szavakkal! Minden képhez 1 szó tartozik! Vigyázz, két szóval többet adtunk meg!

pfenning, gunyhó, baumkuchen, droschke, restauratió, atelier, pokróc

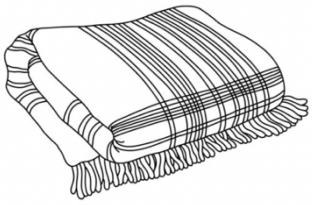

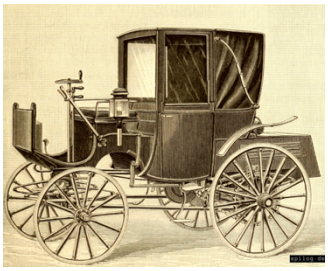

…….. …… ……..……

……..…… ……

pont	5 pont

pont	40 pont

Helyesírási és nyelvtani feladatok (40 pont)

1. Írd le betűrendben az alábbi szavakat!

pódium, pfenning, pokróc, pompa, pályafő, Párizs, parizer, petróleum, pirítós, padló

……

……

pont	10 pont

2. Vizsgáld meg a szövegből kiemelt szavakban előforduló mássalhangzótörvényeket! Írd utánuk a megfelelő betűjelet! Mindegyik szóhoz egy törvény tartozik!

A) zöngésség szerinti részleges hasonulás

B) írásban nem jelölt teljes hasonulás

C) írásban jelölt teljes hasonulás

D) összeolvadás

mindjárt ___ anyja ___
meghívta ___ azzal ___
ismeretség ___ azt ___
ötlettel ___ pirítsuk ___

pont	8 pont

3. Írd le a következő szavakat szótagolva!

restauratió: ……..
pfenning: …….
cukorangyalka: ……

pont	3 pont

4. Milyen szófajúak az alábbi szavak? Írd a táblázatba a megoldásokat!

Példa	**Szófaj megnevezése**
parizer	
meggondolatlan	
lakályosság	
gorgonzolát	
emlékezik	
hóban	
este	
pozírozni	

pont	8 pont

5. Keress a szövegből egy magas, egy mély és egy vegyes hangrendű szót! Minimum 2 szótagos legyen!

- magas:……
- mély:……..
- vegyes: ……..

pont	3 pont

6. Melyik szót melyik helyesírási alapelv alapján írjuk? Párosítsd a helyes megoldásokat a táblázatban! Egy alapelvhez egy szó tartozik! A kiemelt betűk segítenek!

datolya, festő, anyja, rossz

Helyesírási alapelv	**Példa**
Kiejtés szerinti írásmód	
Szóelemző írásmód	
Egyszerűsítő írásmód	
Hagyományos írásmód	

pont	4 pont

7. Írd le a pontozott vonalra a megadott szavak rokon értelmű megfelelőjét!

- kunyhó: ……
- pokróc: …….
- luxus: ……...
- felszökve: …….

pont	4 pont

pont	40 pont

Összpontszám:

pont	40 pont

Készítette: Hagymási Judit

Pécs, 2024. november 3.